

RIJKS GESCHIEDKUNDIGE PUBLICATIËN

UITGEGEVEN IN OPDRACHT VAN

Z. EXC. DEN MINISTER VAN ONDERWIJS,
KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

74.

STAPEL,

PIETER VAN DAM'S BESCHRYVINGE

VAN DE

OOSTINDISCHE COMPAGNIE

TWEEDE BOEK, DEEL I

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1931

HET EEN EN TWINTIGSTE CAPITTEL.

*Japan, alsmede Corea en de stad van Maccao*¹⁾.

Nadat de Neederlanders door de gunstige toelatinge en verleende passen van den keyser Ongiosiasamma²⁾ het rijk van Japan t'sedert het jaar 1608 hadden bevaren — als hebbende daarbenevens al in 't jaer 1610 hier te lande een cargasoen voor dat rijk toegestelt, en dat in twee schepen geladen, met ordre om in Oost-Indiën daar by te doen 't gene zy tot dien handel soudien dienstigh oordeelen, des dat sy de retouren, als ten principalen in silver bestaande, tot de commercie daar te lande soude hebben te houden³⁾ — en sulcx 34 jaren daar gehandelt, mitsgaders die Majesteyt in den oorlogh van Osacca, ook desselfs nasaten, tegens de rebellen van Amaxa en Arima met geschut en constapels bygestaan⁴⁾, heeft men ons buyten de ontmoetinge van veele traversen en sporrelingen, vervolgens van tijt tot tijt veele weederwaardigheden en vexatiën aangedaan, mitsgaders bepalingen en restrictiën in den handel, selfs in een conscientiedwangh gebragt, en eyndelijk gedwongen van Firando⁵⁾, daer wy soo lange jaren onse residentie hadden gehad, over te gaan op Nangasacky, een eylant,

1) Voor 's Compagnies relatiën met Japan zie het uitnemende werk van NACHOD, *Die Beziehungen der Niederländischen Ostindischen Kompagnie zu Japan im siebzehnten Jahrhundert*, en het daarbij aansluitende FEENSTRA KUIPER, *Japan en de Buitenwereld in de 18de eeuw*. Verder MONTANUS, *Gedenkwaardige gesantschappen der Oost-Indische Maatschappij ... aan de kaisaren van Japan*; VALENTIJN, *Oud en Nieuw Oost-Indiën*, V, 2; KAEMPFER, *Beschrijving van Japan*; VON SIEBOLD, *Nippon*, — vooral boek VI, *Vom Japanischen Handel* — en MEIJLAN, *Japan*. (N. v. d. U.)

2) Van de geschiedenis van het schip De Liefde, uit de vloot van Mahu en De Cordes, dat in April 1600 in Japan aankwam, meldt VAN DAM niets. Zie daarvoor NACHOD, o. l. blz. 71—72 en 96 e. v., en WIEDER, *De reis van Mahu en De Cordes*, 3 dln., uitgegeven door de Linschotenvereeniging.

Voor de verhouding van den keizer of mikado tot den shogun — beiden verkeerdelijk wel keizer genoemd — zie NACHOD, blz. 120 e. v. In een brief aan prins Maurits, van 1609, noemt de shogun Iyeyasu zichzelf: „keizer en koning van Japan”. Het was deze shogun, welke den hier door VAN DAM bedoelden pas afgaf. Zie dien pas bij NACHOD, blz. XVIII, en in eenigszins andere bewoordingen ook bij DE JONGE, *Opkomst III*, blz. 301. Ongiosiasamma is de verbasterde posthume naam van dezen shogun, gewoonlijk luidende: Tosyo-Gongen-sama. NACHOD o. l. blz. 165. VALENTIJN noemt hem „Gongin-Samma (dat is Heer Gongin)”. (N. v. d. U.)

3) Siet de resolutie van de 17de van 16 September 1610.

4) Zoowel de z.g. oorlog van Osaka, als de veel ernstiger Shimabara-opstand, stonden in verband met de Christenvervolgingen. De genoemde plaatsen Amakusa en Arima hadden beide een seminarie der Jesuïeten gehad. Zie NACHOD, o. l. blz. 163—165 en 259—267. (N. v. d. U.)

5) Een beschrijving van Firando bij MONTANUS, o. l. blz. 27—28, met afbeelding. (N. v. d. U.)

Dit jaar 1652 zijn tot Nangasacki van ons aengelant, als van Batavia, Tayoan, Toncquin en Siam, negen schepen, met een cargasoen ter monture van $f\ 1.030.855 : 12$

De voorsch. schepen hebben meest alle sware stormen gehad, sulcx dat vele Siamsche hartevellen bedorven, en in een ander schip verscheyde packen onderstallig * waren geworden, en drie in d'uyterste nooth van te vergaan waren geweest, met verlies van een groot gedeelte van haar rondhout. d'Eysschen zijn in velen onvoldaan gebleven, voornamentlijk die van Siam; oock heeft Tayoan, vermits den sobren aenbreng van Chinesche waeren, soo veel niet, als wel was verwacht, uytgelevert, soodat het cargasoen van de gemaecte calculatie veel verschilde, gelijk als mede deden de voordelen, by die van 't voorleden jaar, sijnde deselve geweest 71 ten hondert. Dan, afgetrocken de schenckagie en verdere onkosten, bedragende $f\ 76.309 : 4$, zijn de suyvere winsten gebleven 65 ten hondert; egter heeft Japan met de voorsch. winsten nog uytgelevert een capitael van $f\ 1.667.022 : 10$ bestaende in:

thayl 250.000 schuytsilver,
4.500 picols staefkoper,
9.870 balen rijs,
2.520 balen tarw,
31.500 catti camphur,
100 stucx Japansche syde rocken,
7.043 catti touback,

waaruyt vandaer na Toncquin tot vervolg van den handel zijn ge-
gaan $f\ 680.194 : 18$.

En wiert voor Bengale tot den sydenhandel gevordert 6 à 800.000 gulden, al waar 't meer. Omdat d'Europische koopmanschappen soo weynigh rendeerden, wiert gemeynt, dat dien Tonquinschen en Bengaelsen zydenhandel met alle vigueur behoorden te werden vervolgt; dat d'andere, vermits de groote risico ter zee en andere onkosten, daarop vallende, niet meriteerden aan de hant gehouden te werden.

In plaetse dat maar 1500 picols koper hadden geëyscht, hebben de voorsch. 4500 gekregen, als 2500 tegens 11 tail, en 2000 tegens 10 tail. Die van Batavia hadden liever silver gehad, om de schaersheyt van contanten, en dat het vaderlant geen koper hadde geëyscht.

Door de spade aenkomste van een van de schepen is de pancado * eyndelijk na veele sollicitatiën niet voor den 21 September van de witte syde getroffen; d'eerste soort van d'onse tegens 350, de tweede 310 tail 't picol, sijnde op yder sorteringh naer advenant 100 tail minder per picol als het jaar te vooren. Dogh de Compagnie verliest weynig daerby, ten aansien maar ses picols daar aangebragt hadde, en de Chinesen ter contrarie wel 600 picols. En niettegenstaende de laetste verkoop eerst den 13 October was afgelopen, sijnde seer laet in de tijt, soo hebben egter de gouverneurs laten weten, dat wy den 15 November drie schepen soudē hebben af te vaerdigen en te laten vertrecken, en het opperhooft den 22 daeraan.

Den handel is op den ouden voeth met het trecken der brieffiges gedreven ¹⁾; de Bengaelsche en Tonquinsche cargasoenen zijn wel de courantste en profita-

1) Zie NACHOD, blz. 333 en 353, en vooral ook KAEMPFER, blz. 259. (N. v. d. U.)

belste geweest, de gerede Bengaelsche syde van de soort van cabessa * en bariga * heeft $174\frac{3}{4}$ percento winst gegeven, en waarvan dienvolgende geschreven wort, dat niet te veel soude kunnen werden gesonden; een diergelycke soort, daer meer bariga als cabessa onder was, 135 percento, de bariga alleen $121\frac{3}{4}$ percento, de pee * $192\frac{3}{4}$, een soorte witte ongerede syde, genaemt mongo *, tot een preue, 200 percento, sulcx dat op de Bengaelse zyde, inkoops kostende f 150.388 : 9 is geadvanceert. f 191.241 : —

De Bengaelsche stuckgoederen, als verscheyde soorten allegias *, roemaals *, commerbanden *, armosynen * en andere stoffen na advenant. Op de Tonquinse rouwe syde, inkoops kostende f 295.425 : 15 is gewonnen f 172.513 : —; en sijn op de stuckgoederen vandaar mede goede avancen gevallen. De Europische waeren als lackenen, rassen *, carsayen *, etc., insgelijcx de camelotten *, Engelsche damasten en andere manufacturen, hebben den prijs van 't voorleden jaar, d'eene wat min, sommige wat meer gehaalt, uytgenomen de bouratten *, chargie *, wolle- en linne damasten, gecouleurde heere- en princesaeyen *, soo oock gemengelde ¹⁾ van deselve; voort groffigreynen *, gewaterde camelotten en andere diergelycke gecouleurde stoffen, sijn sommige met weynig winst, en verscheyde met verlies verkoft, soodat de voordeelen, meest op de Europische laeckenen en manufacturen, by vorige jaren in gene vergelykinge komen, maar t'sedert eenigen tijt vry in decadentie sijn geraeckt.

De carmosijn-paersche en purpere laeckenen hebben al wederom geen winsten gegeven, niettegenstaende fijn en schoon van couleur sijn geweest.

De gewaterde tametten * in plaets van Leydsche saeyen en weerschyne bouratten * tot een preue gesonden, hebben pas ²⁾ 't uytgeleyde gelt kunnen halen.

d'Overgesonde eenhoorn ³⁾ is van verscheyde met grote verwondering besigtigt en in groote waerde gehouden; dan, ten hove komende, wiert voorgegeven die kragt, die deselve wiert toegeschreven, daarin niet te vinden, invougen dat die by die Majesteyt niet in die agtinge is geweest, gelijk men wel hadde verwagt; de waerde van dien, omdat van weynigh importantie was, is secreet gehouden.

Met de komste van onse voorsch. schepen, soodra de tydinge van den oorlog met de Portugesen bequamen ⁴⁾, is sulcx aenstonts door de tolcken de gouverneurs bekent gemaect, 't welck deselve seer wel behaegde, en aenstonts een expresse post met brieven na boven sonden, om den keyser daarvan te verwittigen.

Off het nodig sal wesen een particuliere besendinge aan den jongen keyser tot geluckwensinge over d'intrede in syne regieringe te doen, daarover hebben d'onse, volgens haar ordre, wel met de tolcken gesproocken, maar soodanigestaetssaecken dorsten sy de gouverneurs, veel min de commissaris, doen daer wesende, niet aandienen; evenwel souden de rijcxraden daerover gesondeert worden.

1) Versta: gemengde, verschillende soorten dooreen. (N. v. d. U.)

2) Versta: maar net. (N. v. d. U.)

3) De neushoorn van den rhinoceros, waaraan in China en Japan groote magische kracht werd toegeschreven. De tot poeder gemalen hoorn werd en wordt nog door Chineezen als medicijn gebruikt. Zie ook VALENTIJN, blz. 92. (N. v. d. U.)

4) De tienjarige wapenstilstand met Portugal was in 1651 geëindigd. 25 April 1652 ontving men te Batavia de opdracht van Bewindhebbers „om de Portugeese natie binnen de limiten van 't octroy den oorlog weder aan te doen.” (N. v. d. U.)